

Eelarve tasakaal

Valitsussektori eelarvepositsioon ehk eelarvetasakaal moodustub kõikide valitsussektori tasandite - keskvalitsuse, kohalike omavalitsuste ja sotsiaalkindlustusfondide institutsioonide eelarvetest kokku. See on oluliseks riigi fiskaalolukorda kirjeldavaks indikaatoriks, mida seiratakse muuhulgas Euroopa Komisjoni poolt.

Eelarvepositsiooni arvestamisel lähtutakse ESA 2010 raamistikust ning kasutatakse statistilist tekkepõhist lähenemist, mis erineb mõningal määral raamatupidamise standarditest, näiteks amortisatsiooni arvestuses. Tulude tekkepõhise arvestuse korral kajastatakse maksutulusid juba vastava maksukohustuse tekkimisel (näiteks palga väljamaksmise hetkel), mitte maksutulu laekumisel. Välistoetuste puhul lähtutakse põhimõttest, et need ei mõjuta eelarvepositsiooni, mistõttu laekumise korral ei arvestata saadud tulu kohe, vaid alles siis, kui tehakse välistoetusega seotud kulu (nt investering).

Nominaalne eelarvetasakaal ehk -positsioon on kogutulude ja kogukulude vahe. Seda saab arvutada kõikidel eelarvetasanditel.

Struktuurset eelarvetasakaalu vaadatakse vaid valitsussektori tasandil. **Valitsussektori struktuurne eelarvepositsioon** leitakse nii, et eemaldatakse nominaalsest positsioonist majandustsükli mõju ning ühekordsed ja ajutised tegurid, mis võivad eelarvepositsiooni moonutada. Ühekordseteks ning ajutisteks meetmeteks loetakse neid eelarvele olulist mõju avaldavaid meetmeid, millel on eelarvepositsioonile ainult ajutine ning mittekindel oluline mõju suurusjärgus vähemalt 0,1% SKP-st. Ühekordsete meetmete mõju eemaldamisel saadakse tulemuseks tegelik eelarveseis ilma ajutiste ilustusteta. Ehkki määratletud on üldised printsiibid, millest lähtuvalt liigitatakse meetme mõju ühekordseks (vt täpsemalt Report on Public Finances in EMU, 2015, lk 52-65), otsustatakse iga konkreetse juhtumi arvessevõtmine eraldi.

Vastavalt Riigieelarve seadusele on kehtestatud korrigeerimismehhanism struktuurse eelarvepositsiooni parandamiseks. Kui riigi rahandusprognoosi kohaselt on valitsussektori struktuurse eelarvepositsiooni puudujääk suurem rohkem kui 0,5 protsenti sisemajanduse koguproduktist (edaspidi SKP) aastas, tuleb valitsussektori struktuurset eelarvepositsiooni parandada vähemalt 0,5 protsendi võrra SKP-st igal valitsussektori struktuurse eelarvepositsiooni puudujäägi erinevuse ilmnemise aastal.

Valitsussektori netopositsioon ehk netovara on reserve ehk likviidsete varade ja võla suhe. Näitaja on otseselt seotud valitsussektori rahavooga.

Kontakt: margus.taht@fin.ee

Viimati uuendatud 12.08.2022